

DOPISY LÁSKY

BOŽENA NĚMCOVÁ

BOŽENA NĚMCOVÁ

DOPIŠY LÁSKY

2011

© *Carpe diem*, 2011

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-87195-25-3

Mnohovážená!

Velice mně milá přítelkyně!

Bolně mě včera Vaše slova dojaly a neustále se v mém srdci ozývají. Víím, jak těžko je v té věci radu dáti; ale co mohu a jak myslím, co chci Vám zjeviti; zdali s Vámi nesouhlasím, nuže, odpusťte mně.

Je-li to opravdivá láska, ta vášeň, pro kterou člověk na vše, co se v cestu klade, zapomene, jemuž předmět milený jedinkým cílem blahostí jest, je-li to taková láska, jenž pro H. cítíte, tedy jsou moje slova marná; známť touhu po té vlnadné růži, pro kterou rády saháme, ať by i trny její nás píchly. Ale je-li to láska, kterou chcete pro vlast, pro naši věc obětovat, cítíte-li v něm jen mučedníka slovanského národa, pro nějž tak velkou ztrátu my Vámi zde by jsme utrpěli, ó to, prosím Vás, nečiňte, uchylte se k druhé straně, kde více působiti můžete, otce rodině a rodinu k radosti otce, a pro svatou naši věc; pomyslete, co na té roli pro nás pracovati můžete; víte, že muž, byť by sebeslavný byl, nesvede tolik, co rozumná žena, a Vy s Vaším nadáním, tou vroucí láskou k drahé vlasti; když Vy se co skvělá hvězda na té tmavé obzore objevíte, kdo nebude bažit, by jen jedinký paprsek toho blahodějného světla dosáhl! – věřte, Vy nám po boku našeho pěvce, toho skvělého slovanského slunce nejvíce pomoci můžete. Ve Vás skládají celou svou naději mnozí – mnozí (což jsem ovšem nikdy říci nechtěla), zdali Vy jej neochráníte, kdo by to mohl, aby pro nás nebyl ztracen?

Co se dotýče bližších okolností, které v domácnost sahají, i ty jsou lepší na té straně, což také velká výhoda jest, neb duch trátí sílu, když starost o vezdejší chléb jej tíží.

Já bych ještě mnoho mohla psát, ale již děti vstávají, a já musím přestat.

Odpusťte mou sesterskou radu, jestli Vás snad bolně dojmula; já psala jen v tom pádu, jestli láska taková, jak jsem zprvu podotknula; jinak ale, zdali opravdivá, pak by ji jen horoucí láska k vlasti přemohla. Já Vás líbám a zůstávám

vždy Vaše vroucí přítelkyně

Božena Němcová

Spalte list ten. Pište, jestli Vám čas dovolí, a dejte list mému muži.

2/ ANTONII BOHUSLAVĚ RAJSKÉ PO 13. SRPNU 1844

Drahá duše!

Nejmilejší přítelkyně!

S radostí, ale spolu i s úzkostí jsem Váš list obdržela; já ani nepomyslela, jaké následky by mohl mít, až jsem teď Váš obdržela a viděla, co Vy dobrá, obětující se duše jste učinila. Je to ovšem pro nás dobře a vlast Vám o jedno dobré více povinována bude, ale co tomu snad srdce říká; ulehly všechny bouře, jenž ním zmítaly? Uhostil se mír v něm? Mnoho bych za to dala, kdybych do Tvého mutného oka, Ty můj dobrý anjeli, hleděti mohla, já bych poznala, zdali to *oběť*, aneb opravdivé přesvědčení o pravém stavu té věci bylo. První bych nepřijala; já bych zase napravila, co jsem zkazila, mě by každá písmena toho osudného listu na duši pálila, kdybych pomyslela, čím příčinou se stal. A co by jsme tím získali? Vy neznáte břemeno, jenž taková oběť s sebou přináší – a jste dosti silná, je nést? Ale co to povídám! – Vím, že to nebylo žádné přenáhlení a že Váš zdravý rozum zajisté rozeznal, co pro Vaše blaho lepší bude. Jestli snad něco nerovného na té nové dráze, snad se lehko narovnatí dá. A tak děkuju ve jménu všech přátel a ctitelů Vašeho ctěného ženicha, že jste nám jej pro vlast zachovala, jakož i jeho rodinu; přeji Vám, by lásky Bůh dráhu Vašeho života růžemi *bez trnu* postlal. Zarmoutí se Praha, když svou okrasu ztratí; ale Ona svou matku nezapomene, které život zasvětila, ale pro její dobro i ve vzdálené krajině pracovati bude. Kýž mi to Bůh dá dočkat, bych po několika letech aspoň Vás zase spatřila; a sobě říci mohla, že jsem, kdyby jen jedinkým slovem, k Vašemu štěstí přispěla, pak bych byla šťastná. Lituji H., ale po čase jeho mladé ještě srdce

snad zase náhradu najde; a nyní myšlenky jeho zaujímá vlast. Jen jste-li Vy tiše a spokojena, pak jsem i já; a bude vše zase dobře; po bouři slunce svítí a modré nebe se na nás směje. Já jsem zde tak idylicky živa jako v Arkádii. Zdraví se však ještě nezlepšilo; ba ani snad nikdy – děti jsou zdravé a mají zde dosti zábavy. Nezapomeňte na nás a pište brzo. Mou úctu panu doktorovi i paní sestře. Pozdravení pana Čelakovského mě velmi těšilo, a list by mě byl ještě více těšil, ač si ani nesmím opovážit říct; vím, že to neřeknete, by mě za smělou nedržel. Buďte s Bohem a pište brzy Vaší upřímné přítelkyni

B. Němcovy

3/ ANTONII BOHUŠLAVĚ ČELAKOVSKÉ 20. KVĚTNA 1845

Moje drahá, vroucně milovaná přítelkyně!

Ne jednou, ale dvakrát, třikrát jsem Váš milý list přečetla a pak z upřímného srdce vzdychla: „Bože, popřej trvání jejímu štěstí!“

Když jsem posledně se sestrou doma byla, tak nás na zpáteční cestě o půlnoci šikovný vozka v jednom lese zpolehoučka svrhl; i museli jsme tedy hezký kousek cesty jít, což mně nebylo nepříjemné. Nebe bylo čisté jako moře; hvězdy se třpytily a měsíc tak tiše na něm plynul, že bych se byla do něho zakoukala. Tu se najednou přihrne množství chmúr, rozprostírají široké rámě a zakryjou svým černým pláštěm jasnou tvář měsíce, takže jen slabý odstín jeho záře pod ním viděti. Tak to přes něj táhne, jako divý lov! Konečně všecko přejde, měsíc se chvíli třese, ale pak zase jasně, ba ještě jasněji než předtím svítí. Bylo mi, jako bych v té jasnoskvělé tváři životopis mé drahé Bohušlavy čísti měla!

Píšete mi, že Vás dítky Vaše milují; a jakž by to mohlo jinak být? Stýská se jim, když na chvíli odejdete – nám se po Vás také stýská, a žádný nedá náhradu, žádný stesk neukojí.

Právě píšu pohádku o zakleté holubici, ba věru bych na chvíli ní chtěla být. A víte proč? Hned Vám to povím.

Letěla bych vysoko přes hory a doly až do země jednohlavého orla k vysokému zámku. Tam bych sedla na srdce matičce, na hlavu otcovu, pozobala sestry a bratry, a zase dále letěla. V malé zahrádce kvete růže, kol ní čtvero poupat, nad ní pějící slavík. Tam bych usedla a naslouchala jeho zpěvu. Pak se kloním k rdící a jedno slovo jí pošeptám; a z růžového kalichu mně tiché „ano“ odpovídá. Sbohem, slavíku a růže!

Musím se však do skutečností obrátit a všechny otázky hezky po pořádku zodpovídat. Ptáte se na mé zdraví, laskavá Toninko? To není ani lepší, ani horší. Prozatím jsem spokojená. Můj Drahotín byl však, a právě když jsem byla doma, nebezpečně nemocen, měl záškrť. Nyní je ale zase dobře, a dobrého rozmaru neztratil ani za mák. Ti druzí dva kluci jsou zdraví; jen má ubohá Dora má boule. Čím dále tím více jich má; ovšem že by nemusela od nich umřít, ale co zkusí? Vzpomíná často na tetinku a nechce posud věřit, že jste odtud pryč. Předešlý měsíc – 20. – se odstěhovala matka do Sagan. Marie Vás líbá, a bude-li to moct jen poněkud být, že se k Vám podívá. Stýská se jí tam, jak mi psala.

Podobizna je již hotová a dle úsudku všech velmi zdařilá. Radši bych byla ovšem visela ve Vašem pokoji, než u pana švagra v tom uměleckém cechu. Stydím se, neboť toho ani nezasluhuju. Myslím však, že je to památka přátelům.

Ptáte se také, co dělá almanach? Posud nemám ani řádek v rukou, a jak se dozvídám, velmi málo se píše. Tuším že to na příští rok sotva bude; a skoro by bylo lépe, neboť by se jistě důkladnější věci podati mohly. Když vy si stěžujete, že jste nevěděla posud, co to je česky psát, co tedy my říct máme? Co jsem přijela z domova, nemohla jsem pro vlastní a holčinu churavost skoro ani vyjít; chci tedy co nejdříve do přednášky k Jonákové, bych se s těmi děvčaty sešla a jich se pozeptala. Paní Zapovou jsem před několika dny u paní sestry seznala. Je to něžná žena s přemilým okem; již se jí prý nestýská. Spisy Vašeho drahého manžela jsem, kromě písní litevských a popsání Města božího, již několikrátě všechny přečtla. Věřte, že Vám takového učitele závidím! – Včera byla u mě útulná Bradřková. Zdali prý si na ni vzpomenete? Líbá Vás nastokrát.

Nyní, má drahá, ještě jednu nemilou novinu, a ta jest, že co nejdříve Prahu opustit musíme. Jistá věc to ovšem není, ale sko-

ro tak. Máme přijít do Nepomuk pod Zelenou horou. Říkávají „Co člověk musí, rád udělá“. To je lživé přísloví. Ale co je dělat? Vždyť nemůže pořád slunce svítit, a nemá-li noc též své příjemné stránky? Komu mám svůj čestný ouřad odevzdat?

Ještě jednu prosbu, má jediná drahá Bohunko! Dokud jste zde byla, nebylo stran mých povídek nic jistého vyjednáno. Protož jsem také nic řícti nechtěla. Prohodila jsem však mé mínění někomu, koho jsem se bála, aby Vám to přece nevyblebtal, musela jsem to tedy vymluvit. Čejka mně to obstarával; by ale loudavého Pospíšila neurazil, ukázal mu je, a ten si je nechal; co mě mrzí, neboť to je bez konce, co on do rukou dostane. Teprv je arch vytištěn.

Nasbírala jsem ty něžné kvítka po mezích a lukách naší drahá vlasti a do věnečka je uvila. Komu bych je měla věnovati, než mé nejmilejší přítelkyni? Nepohrdněte tím malým dárkem a přijměte jej ode mě na památku. Jestli Vás v kruhu Vaší rodiny jen chvíli bavít budou, jsem sladce odměněná.

Ostatní noviny, stran divadla a literatury, Vám beztoho pan švagr píše. Něco si nechme napodruhý. Můj muž a doktor Čejka nechají Vám ruku líbat a pana manžela srdečně pozdravujou. Ode mě též budu prosit nejsrdečnější pozdravení; dítky polibte za mě. Tisíckrátě Vás v duchu líbá Vaše

Božena

4/ KATEŘINĚ LAUERMANNOVÉ Z DOMAŽLIC
17. ŘÍJNA 1845

Drahá přítelkyně!

Již mnoho dnů uplynulo, co mne osud z Vašeho květného sboru vyloučil a daleko až k patě tmavých hor zasadil! Toužím, toužím po té milé matičce Praze! Toužím po Vás, drahé duše! Zde není žádný, s kým bych mohla promluvit. Město je špinavé a nepěkné; byt máme dost velký, ale nepohodlný. Lid je dobrý a rázný; obzvláště selský a měšťanský. Panstva je zde málo, ale několik zpanštělých fiflen a hejsků, kteří si dávají jméno honore. Nechme je, škoda papíru. Německy se málo mluví, ba málokdo rozumí německy z měšťanů, ale ve školách trápí navzdor tomu děti tak němčinou, že se jim div v hlavě nepojurdí! „Jiné školy,“ by měly křičet matky plným hrdlem a dříve nepřestat, dokud by je neměly.

Ale ta řeč zde, to je poklad! Mně to okolí české mezi těmi Němci vůkol přichází jako nějaké zakleté údolí! Zde to bylo ještě před padesáti lety jako v Praze a v kraji před sto a více. Je to zachovalost řeči a způsobu. A což moje Bůlky! To jsou zdravé holky, jen škoda, že svůj selský prastarý kroj svlékly a do německého aspoň od polu se přestrojily. Ale já je také dost hubuju; ony se vymlouvají, že to skrze zimu udělaly, ty sukně byly prý velmi chladné. Ale ti staří v tom přece nepomrzli!

A jak se Vám vede? Zdaž-li přece na mne vzpomenete? Já vím, že ano. Kdybych se byla měla ve Vás zmýlit, tak bych zvolala: „Světě, tys lživý, podvodný skrz naskrz“ a zamkla bych srdce na deset zámků. Prozatím mám jen jeden!

Prosím, pište mi brzy, a pište nápis, neboť po poště je lépe psát. Na pana otce, matku a sestru mou úctu že vzkazuju. Podo-

bizna pana otce visí v čele všech druhých, a kdykoliv do pokoje vkročím a do té vážné upřímné tváře se podívám, vzpomenu na naše rozloučení, a slza mi oko zvlhne. Bůh nám ho ještě dlouho zachovej, i Vám. Sbohem, má drahá, dobrá duše!

Vaše upřímná

Božena Němcová

5/ JOSEFU MYSLIMÍRU LUDVÍKOVI Z DOMAŽLIC
7. LEDNA 1846

Velectěný pane!

Dlouho jsem přemýšlela, ke komu se obrátit mám, aby mi nížepsanou slavnost důkladně popsal, a byla jsem věru na rozpacích, an mi bezděky staročeské přísloví „Sejdu z očí“ atd. na mysli tanulo, a ono bývá začasťe pravdivé. Tu jsem vzpomněla na Vašnosti, a znajíc šlechtné a vlastenecké Vašnostino srdce, začala jsem ihned psát, doufajíc, že mi moji prosbu neodepřete, neboť nevím, ke komu bych se potom obrátila.

Potřebuji do jedné povídky národní obyčej děvčat aneb spíše přástevnic z našeho kraje. Já se sice ještě trochu pamatuji, jak to žernovské holky mívaly, ale nevím, nejsem-li na omylu, a v takové věci bych nerada lhala.

Tuším že je to tak: „Děvčata, které dohromady chodí a přástvy drží, spočtou v druhém aneb třetím masopustním týhodni svoji přízi, a která nejvíce napředla, ta je královnou a dává *dlouhou noc*. Každé děvče od příze něco pro sebe má, a to potom prodá a koupí něco k dlouhé noci. Která je královnou, ta musí dát ale nejvíce, a u té se večeře drží. Večer pozvou děvčata své hochy a všickni jdou k večeři. Na stole musí být nadtý kužel s pěknou pentlí otočený. Když jsou po večeři, dá se kužel na přeslici, královna ho vezme a každá se svým milým jdou v páru s muzikou do hospody. Ovšemže královna nejvíce tančí. Její hoch je ale povinen jí vrkoč dát, který k půlnoci a jí věnuje.“

Nyní nevím, je-li to tak, čili není, a jaké písně se přitom zpívají. Je mi velmi mnoho na tom záleženo, abych to důkladně věděla a co možná záhy. Velmi škoda by bylo, kdyby se ta ná-

rovní slavnost byla již opovrhla, což ale nemyslím. Na Žernově by to nejspíše k doptání bylo.

Jak se daří Vašnosti po všechny časy? A co dělají moji milí Ratibořičané? Až se Vašnosti s kýmkoli, kdo se na mne laskavě upamatuje, sejdete, raďte vyřídít srdečně pozdravení každému. Často na tu milou krajinu a na všechny ty dobré duše vzpomínám.

Nám se vede prostředně, jednou zle, podruhé dobře, jednou jsme nemocní, jednou zdraví. Jak se mi tu líbí a jaký zde život je, Vašnosti se ve Květech dočte.

Prosím, Vašnosti, mou smělost mi prominouti; kdybych mohla já něčím sloužit, s radostí to učiním. Vašnosti odpustí, že prosím o brzkou odpověď; mám to brzy zaslat.

S nejhlubší úctou zůstávám

Vašnostina služebnice

Božena Němcová

6/ ANTONII BOHUSLAVĚ ČELAKOVSKÉ Z DOMAŽLIC
14. ÚNORA 1846

Moje nejvroucnější pozdravení Vám vzkazuju, přítelkyně moje drahá!

Již jsem myslela, že jste na mne zapomněla, a hle, na Hromnice dostala jsem Váš mně milý list. Těší mne, těší, že jste s celou Vaší rodinou zdráva. Ó kéž bych to mohla též říci, ale bohužel u nás je stálá nemocnice. Moje dobrá Dora je v posteli, co jsme zde; brzy se jí rány zacelí, a hned se zase všechno rozkvasí. Jako poutník bloudící po poušti saharské s toužebností hledí, kdy zelený trávník uvidí, tak hledím i já, kdy sníh roztaje a kvítí se probudí, bych mé ubohé dítě na boží světlo poslala; to je ten jediný lík. K tomu všemu máme vlhký byt, a teprv za několik dní se budem stěhovat. To bylo příčinou, že se nám všechny děti rozstony; na mne to vlhko též zle působí, takže se mi zhoršilo. Po velkonocích pojedu z té příčiny do Prahy, bych s Čejkou promluvila; je to trapný stav, když člověk ani den bez bolesti strávit nemůže a snad ani žádné pomoci očekávat nesmí. Ještě dobře, že se chráním melancholie, sice bych byla již pod zeleným rovem, z čeho bych si ale, kdybych neměla svaté materské povinnosti, pranic nedělala. Řekněte, že mám ale ještě jednu povinnost, vidíte? – Nu chvála Bohu, již se naše lípa zelená, již je v plném květu a nepozná, kdy lístek upadne! Jen aby nám Bůh její *květ* od vší pohromy uchránil! – Lituju, a jak velice, uvěříte jistě, že musíte i s Vaším nám všem tak drahým manželem od vlasti vzdálená žítí a očitě se o pokrocích přesvědčiti nemůžete, které se denně činí.

Jsemť v Čechách, nedaleko té naší matičky Prahy, a přece je mi teskno; zde je lid ještě tak tuze pozadu, že se toho člověk

zhrozí. Oni *mluví česky, protože neumějí německy*; ale o vyšší vzdělanosti, o národním citu nevědí ani za mák. A co mám říct o selském lidu! V jedné vesnici učí zedník, tu zase truhlář, jinde též takový, který neumí ani pořádně číst, a když chce, aby děti psaly, musí si dát předpis napsat. Sama pomyslete, kam to vede. Krvavé slze by člověk nad tím lidem plakal. Ale anděl Páně nad ním bdí a nedá mu zahynout. Jak mnohé vlohy, jak mnohá bystrá hlava zajde, aniž k pravému usvědornění přijde. Oni to cítí, oni by se učili, ale což mají dělat, když jim žádný mesiáš nepošle. Málokterý aby o historii co věděl, aneb knihu jak živ byl přečetl; než nyní přicházejí z vesnic, kde jsem známa, sami pro knihy a večer při přástvách čtú. Ten selský lid je moje radost; vždy okřeju, když mi podá selka mozolovitou pravici a upřímně se zeptá: „Nu paní, jak se máte? Proč tak dlouho k nám nejdete?“

Co zde v několika vesnicích pravá zkáza je, ten v peklo prokletý jezuitismus! Jsou zde nablízku dva jezuité, od tak řečeného bratrstva, blázni! Ale nemáte pojmu, jak ti ubohý lid zbalamutili, do miziny přivedli, takže chodí jako bludné ovce. Ani pomyslit na to nechci, neřku-li abych o tom psala. A toho stohlavého draka se nesmí žádný dotknout! – Ostatní jste beztoho v Květech čtla a něčeho se i dále ve Včele dočtete, nebudu Vám to tedy zevrubněji popisovat. Jen to se zmíním, že bych skrze ty „*obrazy*“ málem od zdejších pánů měšťanů bití dostala, a to proto, že jsem napsala, tovaryši že okna tlučou, že spávali za starodávna nazí a že jsou po tu dobu pověreční! Ó sprostnost! Nejdou ani krok, kromě do vesnic, a o ty zdejší honorace se pranic nestarám. Jsou to šosáci!

Vaše, ač trochu tuze pochlebná kritika mne přece velmi potěšila. Tedy přece to může dětem číst; a přece se povídá, že to pro děti není. Inu ráda věřím, že není, a přisvědčím. Ale ne všecko, dá se několik i těm nejmladším dětem číst, to v druhých svaz-

cích uhlídáte! Nemohu se tomu vyhnout někdy, sice bych musela celou látku předělat, ale myslím, když je takový otec aneb matka čte, jako Váš pan manžel a Vy, že se tomu snadno vyhnout může, co by se pro dítě nehodilo. Do čtvrtého svazku mám dělat předmluvu a přiznat se, co je moje, a co národní; udělám to, ač nerada musím se k mnohému přiznat, co není národní, a budou mi to za zlé pokládat. Mně to nedá, když slyším pohádku, ale docela převrácenou a zostuděnou, abych ji tak napsala, přidám, kde je potřeba, ze svého, a to nehezké vynechám. Celé jsem udělala ale jenom dvě, a více žádnou neudělám. Třetí svazek se tiskne, ale já píšu již na pátý. Ten Pospíšil je k promrzení s jeho loudáním, ale co počít.

Pražské děvčata budou tedy vydávat „almanach“. Zdař Bůh. To mne ale mrzelo, že neměly tu čest, aby si byly paní za redaktorku udělaly. Není-liž tam paní Zapová? Která tak pěkně píše; ne, ony to ujednaly mezi sebou a udělaly si tajemníkem p. Havlíčka Borovského. Nevím, mám-li co poslat, čili ne; snad by to ani ode mne nepřijmuly. Věřím, má drahá, že Vás to mrzelo! Ono není všecko zlato, co se blýští! Bohuslavy mezi nimi již nejsou. Avšak nechme to být. Já si z nich nic nedělám, ale také si jich nemohu vážit. Napsala jsem jednu vesnickou povídku, nevím ale, bude-li se líbit. Jestli ji přijmou, napíšu ještě jiné; jenže mám velmi málo času k tomu, a jen večery a neděle použít mohu. Avšak když se na pout' jede v pohodlném voze, to prý není taková zásluha, jako když jde pěšky!

Nedávno jsem dostala také list od p. Zapové. Je ztrátou milého děcka k smrti zarmoucená, beze vší útěchy. Bylo to choré poupě, kterému by líky nikdy byly nepomohly; ale matce to marné povídat. Je to vroucí, přítulná duše, vlast svou s celým srdcem milující. Avšak doufám, že se zase zotaví a potěší, jen co jí nové poupě, posud v klíně mateřském dřímající, vykvete.

V letě, dá-li nám Bůh zdraví, snad se uhlídáme; neboť myslím, že se dojistá k rodičům podívám; pak si budeme povídat, máme toho mnoho nastřádáno, vidíte?

Moje Bohdanka Vás líbá, již se učí písmenky, a nezapomněla posud na tetinku; i malý Jaroušek se učí již. Moje děti šly poprvé s pláčem do školy, že musely mít německý slabikář! Dost těžko to i nám oboum přicházelo, ale co naplat, když to jinak nejde. Než Němec ze žádného nebude, za to ručím. Vyříd'te panu manželí mojí úctu a srdečné pozdravení, jak ode mne, tak od mého muže. Vám nechá ruku líbat. Pište mi brzy, abych věděla, zdali jste list obdržela. Buď'te zdráva a vzpomeňte často na Vaši upřimnou přítelkyni Boženu. Líbám Vás i se všemi dět-kami. Sbohem.

7/ KARLU ROJKOVI Z DOMAŽLIC
7. KVĚTNA 1846

Mnohovážený velebný pane!

Dávno již se chystám na Vašnostin srdečný dopis odpovědít, ale vždy a vždy mi něco překáží, že nemohu list dokončit, a také jsem v tom čase, co jsem Vašnostin list obdržela, naši starou Prahu navštívila, což vlastně jedinou příčinou jest, že bych o málo u Vašnosti v podezření nezdvořilosti byla upadla.

Nápěv k Vodníku se mně i mému muži velmi dobře líbí, já děkuju Vašnosti za to srdečné upamatování a ujišťuji, že mne velice potěšilo. Nyní si na mne mnohá krajanka často vzpomene. Bůh žehnej a popřej zdaru počínání Vašnostinu. Čtouce o vzrůstu blahopůsobících přádelen, vždy se z toho těšíme a žehnáme v duchu šlechtné původce a každého podporovatele ubohé chudiny!

Nemohu na tu milovanou krajinu, na můj bývalý rozkošný domov zapomenout, kde jsem tu nejbláženější dobu mého života strávila. Ráda bych ho ještě jednou do mé smrti spatřila! Mám radost, že si Skaličtí tak statně počínají. Jen svornost a pevné setrvání, a musíme zvítězit!

Jaký život zde je, dočtete se v „Obrazích z okolí domažlického“, pro které jsem ve městě velmi nenáviděná, takže já i můj muž docela ode všech odstranit jsme se museli pro hrubiánství!! Že pravdu píši, dosvědčí dopis redaktorův ve Včele, odpověď to pánům domažlickým. Ve městě je lid velmi netečný, zpozdilý, svévolný, a žádné napomínání neplatí. Ti zůstanou věčně věkův pozadu. Zato si ale libuju venkovské sedláky a selky, to je zdravota rozumu a upřímnost, a člověk si mezi nimi oddechne, to se zdá ale těm městským sprostákům bláznovství! Zde

je velmi hodný kaplan, pan páter Švehla, který je horlivý Čech.

Až se Vašnosti příležitost naskytne s panem děkanem Regnerem mluvit, prosíme od nás uctivé poroučení vyřídit; pana pátera Rozšlapila srdečně pozdravujem, jakož i jiné známé, které by se na nás laskavě upamatovali. Němec Vašnost upřímně pozdravuje a já zůstávám s úctou

Vašnostina

Božena Němcová

Vašnosti se bude divit, že list od 7. máje psaný tak dlouho do Bohuslavic jde. Ale mně se lépe nevedlo, když jsem ty dny dostala psaní nazpátek a na něm stálo, že Bohuslavice v Čechách k nalezení nejsou. To máme zběhlé ouředníky v českém zeměpisu, či že ne? – Němec chce žalovat, to jest, chce mi jen žalobu napsat.

8/ ANTONII BOHUSLAVĚ ČELAKOVSKÉ
Z DOMAŽLIC 25. LISTOPADU 1846

Moje drahá přítelkyně!

Že jste kolikrát řekla „nedbalá písarka ta Božena“, to věřím, ale že jste v mé srdce důvěru ztratila, to nevěřím. Mé dlouhé mlčení přátelství naše nezměnilo, vid'te, duše rozmilá, že ne? Váš poslední dopis obdržela jsem zrovna den před odjezdem do Lázní Františkových, kamž jsem od lékařů poslána byla. To bylo příčinou, že jsem slovu svému, Vás to léto navštívit, nedostála. Čtyry týhodně byla jsem od dětí vzdálena; co mne to peněz stálo, co trápení, a vše nadarmo. Po nějaký čas mi bylo lépe, ale nyní se moje staré bolesti navrátily a jsem tak churavá jako dříve. Lékař praví, že musím na jaře buď zase do Lázní, aneb někam na jiné povětrí. Myslím tedy, že do Lázní nepojedu, ale raději se k rodičům podívám, a to bychom se tedy jistě shledali. Chtěla jsem Vám psát, hned jak jsem přijela, ale duše moje byla sklíčená a každý den byl můj rozmar jiný, veselý však nikdy. Churavý člověk promrzí sebe i jiného, to jsem již zkusila. Já nevyhlížím špatně, ale zdraví mé je podkopáno a sotva mi je kdo více navrátí. Ale nelekejte se, má drahá, té lamentací, já jsem nyní docela pokojná, a duch můj nabyl zase té světlosti, kterou dříve měl. Já si připadám jako temeno Čerchova, na něž se z okna dívám, když je ohromné balvany šedých chmůr zahrnují a tísní, dokud je světlo nebeské nezaplaší. Snad mi Atropos nit mého života tak nakrátce neustříhne. Ještě jsem nic neučinila; proč bych byla žila? Trudně se to s světem loučí, když má zanechat tolik nevykonaného díla. Slze a vzdechy mých siroteků by duši mou z nebes výše k světu přivábily a pevnými pouty ji držely, že by se nemohla ze své proměny těšit. Možná, kdybych

byla zkažená nepřirozenou filosofií, která slovem smrt duši i tělo pochovává, že bych snad zoufala, ale tak mi ani nenapadne bát se smrti. Vždyť umřít nemůžeme! – Ale drahá, já bych se zabrala do takových myšlének, které Vás nebaví, raději o něčem jiném, aby se Vaše černé oči radostí zaleskly a ústa se usmála, a to dokáže asi jediné slovo „Jaromír“, není-liž pravda? Co dělá ten klučina? Je zdrav, hodně rozpustilý a zlobí matičku hodně? Vždy jste byla matkou, ale nyní jste pravou matkou a řekněte, zdali je větších rozkoší nad rozkoše mateřské, chová-li srdce lidské čistší lásky nad tu, kterou matka své dítě objímá? Dobře praví Scheffer: Eines nur ist schöner und besser als ein Weib, und das ist die – Mutter!¹ Je-li zdrav Váš manžel? Chtěla bych Vás vidět ve Vaší domácnosti. Co chybí ještě k Vašemu štěstí? – Vlast! – Vroucně bych přála, by se i to poslední přání vyplnilo a žádný mráček oblohu Vaší domácí blaženosti nekalil. Jednou se toho snad přece dočkáme, do té doby již buďte pokojná.

Já se velice potěšila, slyšíc, že jste *těžký krok* – tak šťastně přežila a s milým synáčkem zdráva jste. Pěkně líčíte Vaše blaho, ty drahé dítky, Vašeho milovaného Ladislava, na něhož můžete právem pyšná být! – Takového manžela jste k Vašemu štěstí potřebovala a náš milovaný básník takovou ženu, při níž by mysl jeho okřála, čistou vznešenou duši, jako jste Vy, drahá Toninko! Běda, kdyby byl dostal ženu, která by myšlenkám a citům jeho nerozuměla a k letu smělému duše jeho vznést se nemohla. – Ale to by se bylo bohdá nestalo. Zdárná rodina je ten nejkrásnější dar boží! Já bych ji přirovnala k naladěné lyře; každá struna jiný tón, a přece v spolku nejčistší souhlas. Takové štěstí Vám přeju, přítelkyně, zasloužila jste si je.

Máme se odtud dostat zase jinam, buď na samé hranice ba-

¹ *Jenom jedno je krásnější a lepší než žena, a to je – matka.*

vorské mezi Němce, anebo, dá-li Bůh a pan dvorní rada, blíže Prahy někam, ale kam, to posud žádný neví. Již se to zde přece trochu vzmáhá, ale při každém kroku se potká člověk s překážkami, jako by šel řekou, kde popukal led a kry se mu v cestu staví. Ještě bude muset hezky dlouho slunce svítit, než tady všeka tvrdá kůra roztaje. Když lítal svatý Duch po světě, na ten zdejší koutek zapomněl. Abych Vám popisovala školy a tu všeku zdejší správu, toho na mně nežádejte, žluč by mi pukla. Od prvního, to jest pana děkana, až do nejposlednějšího úředníka nestojí za nic víc, než aby je hodil přes plot. – Já lituju ty moje kluky! Selský lid je sice nevzdělaný, ale hodný a s tím já nejraději zacházím. Pěkných báchorek jsem zde nasbírala. Nyní bude prý p. Pospíšil tisknout VI. sv., říká si, že má nyní špatnější odbyt než ze začátku. To je špinavý člověk v jeho jednáních. Copak jste říkala kritice p. Malého? Vidíte, kdyby někdo napsal nestrannou pořádnou kritiku, byť dost přísnou, byla bych mu velice povděčna, ale tomu pánu já nevěřím. Někteří mi vytýkali při prvních, že jsou na *národní* tuze poetické, abych je vypravovala docela prostě, nyní se to zase nelíbí; já nevím, jak bych přišla vhod. Víím, že některá trochu lehkou pracovaná, ale to je tím: některá látka více těší, a já se s větší libostí do ní vpravím, některá méně, a chuti ubyde. Je to ovšem chyba, kterou musím odložit. Co Vy jim říkáte? Prosím Vás, pište mi pravdu, jak p. manžel o nich soudí; mne by tuze těšilo přátelskou radu a nestranné posouzení z jeho úst se dovědět. Vidíte, že mi to upřímně povíte, ale ne lichotit! – Paní sestra Staňková Vám třetí a čtvrtý svazek pošle, bojím se je poštou zaslati. Ostatní drobotiny, co někdy píšu, beztoho čtete. Lituji, že byla řeč o almanachu opět nadarmo; měly by se dívky s mužskými sjednotit; samy sotva jaký pořídí, síly jsou slabé. Je hanba, že se muži té myšlenky neuchopí. Jak se Vám líbila ta mystifikace s Čackou? Mně je

líto pěkného obrazu, který jsem si o té poetické selce utvořila, že ho musím nyní změnit. Kdybych neměla srdce jako z vosku, neodpustila bych to Bohunce nikdy. Ráda bych ale věděla, proč Pichlovští manželé obecenstvo za nos vodili a žerty s ním prováděli jako s dítětem. Nyní novinu; moje sestra Marie měla ten měsíc 9. svatbu; vzala si hofmistra paní vévodkyně Saganské, rodilého Francouze. Pomyslete si jen; já bránila dost, ale láska je zlá. Měla jsem mermomocí přijet na svatbu, ale v zimě je těžko; na jaře však jistě domů pojedu a k Vám. Můj muž je zdrav, děti mají kašel a Dora není posud s boulemi zdráva, ale mnohem lépe; děti Vás líbají. Můj muž nechá ruku líbat a panu manželu nás oba odporučte. Děti Vaše polibte místo mne. Sbohem! Nezapomeňte na Vaši

Boženu